

**KOHTUTE HALDAMISE NÕUKOJA
KOLMEKÜMNNE KUUENDA ISTUNGI
PROTOKOLL**

Tallinnas

23. mail 2008

Kohalviibijad

KHNi liikmed:

Märt Rask, Riigikohtu esimees, kohtute haldamise nõukoja esimees
Henn Jõks, riigikohtunik
Ivo Pilving, Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik
Andra Pärsimägi, Tartu Ringkonnakohtu kohtunik
Urmal Reinola, Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik, asendusliige
Kersti Kerstna-Vaks, Tartu Maakohtu kohtunik, asendusliige
Ken-Marti Vaher, Riigikogu liige (saabus kell 12.25, lahkus kell 13.45)
Urmal Reinsalu, Riigikogu liige (saabus kell 12.25)
Nele Parrest, õiguskantsleri esindaja (lahkus kell 16.15)

Teised osalejad:

Ago Kutsar, Tartu Ringkonnakohtu esimees
Igor Amann, Tallinna Ringkonnakohtu esimees
Villem Lapimaa, Tallinna Halduskohtu esimees
Tamara Hristoforova, Tartu Halduskohtu esimees
Donald Kiidjärv, Tartu Maakohtu esimees
Rubo Kikerpill, Pärnu Maakohtu esimees
Mari -Liis Lipstok, Riigikohtu esimehe abi
Marko Aavik, Justiitsministeeriumi asekancler
Margit Lauri, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse nõunik
Taivo Kitsing, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse nõunik
Küllil Luha, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse referent
Karl Laas, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna Infosüsteemide ja tööprotsesside talituse juhataja
Hettel Varik, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna Infosüsteemide ja tööprotsesside talituse nõunik (viibis päevakorrapunkti 1 juures)
Kristel Laurson, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna järelevalve ja õigusteeninduse referent

Juhatas

Protokollis

Märt Rask, Riigikohtu esimees, kohtute haldamise nõukoja esimees
Kristel Laurson, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna järelevalve ja õigusteeninduse referent

Algus 12.00

Lõpp 16.25

Päevakord:

1. 28.03.2008 protokollil kinnitamine;
2. Informatsioon e-toimiku rakendamisest;
3. Ülevaade 2008.a esimese nelja kuu menetlusstatistikast;
4. Ülevaade 2008.a eelarvekärbetest ning nende mõjust I ja II astme kohtute eelarvele ning 2009.a eelarveperspektiivist ja sellega seonduvatest ettevalmistustest;
5. Viru RKK likvideerimisega seotud rakendusküsimused (Viru MK, Tartu Ringkonnakohtu ja Tallinna Ringkonnakohtu kohtade jaotus ja arv);
6. Kohute seaduse muudatused: rahvakohtunike instituudi kaotamine ja menetlusposti registreerimise reguleerimise küsimus;
7. Ülevaade Riigikohtu esimehe 10. juuni 2008 ettekandest parlamendile;
8. Kohtute töökorralduse uuringu tellimise eesmärgi, sihtgrupi kooskõlastamine;
9. Järgmise KHNi istungi aja määramine

1. 28.03.2008 protokoll kinnitamine

Rask – lk 6 on riigikohtu esimehe sõnavõtt liigsed laused. Palun need eemaldada. Muid parandusi, täiendusi KHNi liikmetel ei ole. Protokoll muudatustega kinnitatud.

2. Informatsioon e-toimiku rakendamisest

Laas teeb ettekande e-toimiku rakendamisest.

e-toimiku ülevaade

e-toimiku
rakendusplaan

Pärsimägi – ma loen, et AET lisandub täiendavalt esimesel võimalusel. Millal see esimene võimalus on?

Laas – AETi projekti realiseerimistähtaeg oli algselt planeeritud 1. juulile, kuid see pole tsentraalse e-toimiku rakendamiseks vältimatu süsteem. Loodame, et see tuleb sel suvel.

Rask – millal tuleb seadus?

Laas – õiguskomisjonis on see arutlusele 3. juunil.

Vaher – praegu on teise lugemise eelnõu arutelu. Mul on palve, et kohtute esindajad viibiksid sel arutelul, et saaks erinevaid arvamusi. Plaan on võtta eelnõu vastu jaanipäevaks kui jõuame mõistmisele, mis ei tekita radikaalseid vastuargumente. Riigikogu poolt ühtegi muudatusettepanekut tulnud ei ole. Komisjoni poolt on tahe olemas see enne jaanipäeva vastu võtta.

Rask – kas kõik menetlusosalised, kes sellega kokku puutuma hakkavad, on välja õpetatud?

Laas – põhimõtteliselt ei ole e-toimik otse nähtav ja kasutatav kohtu, politsei ja prokuratuuri ametnike poolt. See on tsentraalne andmete hoidmine ja asutuste vahel liigutamine. Kohtuametniku jaoks olulisi muudatusi ei tule, välja arvatud kantseleidele lisanduvad ülesanded. E-toimik ei too kaasa olulist kohtuametnike ümberõpet.

Rask – kohtujuhid võiksid avaldada arvamust, kas kohtuametnikud on 1. juulil valmis sellega tegelema.

Kikerpill – küsimus on pigem selles, kas meie kohtunikud on valmis. Enamik kohtunikke on sellest vaid ajalehest lugenud. Kohtunike menetlusgrupid peavad jälgima kohtusse tulevaid dokumente. Meil ei ole mingeid gruppe. Mingit väljaõpet toimunud ei ole.

Me oleme leidlikud ja küllap me saame mõne kuuga sellest jagu, aga infot tahaks kohe saada.

Kiidjärv – kohtu juhtidele e-toimiku eelnõu küll tulnud ei ole. Ma ei oska midagi kommenteerida. See, et seda tööd tehakse, on tänuväärne. Aga keegi ei ole selleks veel valmis. Kui kohtunikud küsivad, mis see e-toimik on, pean ma suutma neile seda selgitada. Mis selle konkreetne kasutegur kohtus on? Ehk – kas kohtunik sellest üldse mingit kasu saab?

Lapimaa – see eelnõu 1. juulist halduskohtuid ei puuduta. Soovin maakohtutele palju õnne ja jõudu.

Hristoforova – sama lugu.

Amann – ringkonnakohtus pole kohtuteenistujate suhtes olukord erinev. Täna on kohtuteenistujatel ka KISist raske andmeid leida. Mind häirib see, et kodanik ja tema esindaja sisestavad kõik andmed. Aga kas tal on ikka selleks alati huvi?

Kantseleid hakkavad otsima ja menetlusgrupid hakkavad jälgima. Kuidas seda korraldatakse?

Ringkonnakohtus on istungisekretäre vähem kui maakohtutes. Kuidas tema otsima hakkab? Ta ju teenindab niikuinii kaheksat kohtunikku.

Kutsar – mind suutis Karl küll lohutada – kohtuniku jaoks ei muutu midagi. Põhilised muudatused on kantseleis ja kantselei juhataja kohtu esimehele ei allu.

Laas – ma olen kindel, et alati leidub inimesi, kes on rohkem valmis ja kes on vähem valmis. Põhiline muudatus siiski tõesti kohtunikke ei puuduta. Edasi kehtib põhimõte, et kohtuniku jaoks ei ole süsteemi kasutamine kohustuslik. Kui kohtunik ei taha seda kasutada, kaotab ta menetluskiiruses ja oma ülevaates, kuid kohustust ei ole.

Kõige suuremat kasu saavad sellest eeluurimiskohtunikud.

Menetlusgruppide info on sama KISi menetlusgrupi loogikaga. Menetlusgruppide sees on ilmselt vajadus määrata inimesed, kes kontrollivad sissetulevat dokumentatsiooni. Ringkond hakkab nägema rohkem sisu.

Mis puutub sellesse, et menetlusosalisel ei ole huvi kogu informatsiooni esitada, siis teatud dokumentide lisamisel on vajalik vähim informatsioon, millela hagi läbi elektroonilise süsteemi esitada ei ole võimalik. Näiteks ei saa esitada hagi, kui ei ole määratud kostja isik.

Kerstna-Vaks – kodanikul või esindajal on võimalik sisestada metaandmeid. See on tema õigus, mitte kohustus. Kas advokaatide suhtes on ette nähtud sund? Tavakodaniku puhul seda ette näha ei saa. Kui suur eeldus on, et seda hakatakse kasutama?

Laas – tsiviilis pole me veel nii kaugelt jõudnud kui kriminaalis. TsMS näeb ette teatud nõuded hagidele. Põhimõtteliselt kohaldame me elektroonilises menetluses esitatavale hagile rangemad nõuded kui tavali-sele. Me saame reguleerida hagi esitamist nii, et kui teatud andmeid ei ole, ei võta süsteem hagiavaldust vastu. Sellega saame ebaõigete andmetega hagnosisid välistada.

Kerstna-Vaks – millega te tekitate huvi, et isikud hakkaksid seda võimalust kaaluma? Kuidas kantselei töö sellega vähenema hakkab?

Aavik – ma ei näe probleemi advokaatidele kohustusliku menetluse kohaldamisel kui see vähegi võimalik on. Seal vabaneb juba osa kantselei koormust.

Mis puutub kodanikke, siis tuleb eristada menetlusliike. Hetkel näeme maksekäsumenetluses täiselekt-rooniliseks tegemist. Kõiki tsiviilvaidlusi küll kohustuslikult elektrooniliseks teha ei saa. Me peame neid kuidagi motiveerima, kuid motivatsioonipakett ei ole veel välja töötatud.

Pilving – kas e-toimik on täielik? Kas seal on kõik kohtutoimiku dokumendid või on vaid elektroonilised?

Laas – loodame jõuda selleni, et e-toimikus sisaldub täielik ülevaade pabertoimikus olevast. Isegi kui mõni dokument on tulnud paberil, on e-toimikus viide olemasolu kohta.

Juba praegu registreerime menetlusposti ja loodame jõuda selleni, et menetlusosalisel on võimalik saada täielik ülevaade sellest, mis toimikus olla võib.

Pärsimägi – kas e-toimik on andmete hoidmise koht või täiendavad seda ligipääsuloaga isikud? Kas KISi tuleb need asjad e-toimikust tõsta?

Laas – andmed salvestatakse e-toimikusse. KISis ei hoita enam ühtegi menetlusdokumenti. E-toimik on nagu keskne riul, kus kõik menetlusosalised hoiavad oma menetluste kaustu ja kus neid käiakse vaata-mas.

Kerstna-Vaks – kas sealt saab tellida näiteks eelmisel päeval minu asjades tulnud dokumendid?

Laas – kõik funktsioonid, mis on KISis, on ka e-toimikus olemas.

Rask – kuna on tekkinud palju küsimusi, on selge, et vaja on väljaõpet.

Parrest – meie omalt poolt loodame, et kui midagi muudetakse, siis õiguskantsleri vajalikud juurdepää-sud alles jääksid.

Kutsar – kas enne 1. juulit on ka presentatsioon?

Laas – seda saab teha küll.

Rask – igas kohtumajas tuleb see asi selgeks õppida. Mul on kohtujuhtidele ettepanek määrata igas koh-tumajas vastutav inimene, kes koondab rakendusprobleemid ja kes on rakendajatega pidevas sidemes.

Laas – olen sellega nõus. Meil on olemas kokkulepped kohtute vanemametnikega, meil on olemas testi-jad, meil on ka kokku lepitud koolituspäevad.

Muudatus on iseenesest ühe ametniku seisukohalt võrreldav sellega nagu me parandaksime kohtute infosüsteemi tööd. Ka praegune KIS töötab andmebaasiga.

Rask – palun kohtute juhte ka koolituspäevadest informeerida.

Kas KHNi liikmed on nõus sellega, et tuleme teema juurde tagasi septembris, kus saaksime vahekokku-võtte edusammudest.

KHNi liikmed on selle ettepanekuga nõus.

3. Ülevaade 2008.a esimese nelja kuu menetlusstatistikast

Luha teeb ülevaate nelja kuu statistikast.

ülevaade nelja kuu statistikast

Rask – kohtute töökoormuse hindamiseks on neli kuud väga lühike aeg. Sellest ei saa midagi järeldada. Mida sellest järeldada võiks?

Luha – eelkõike on koormus vähenenud tsiviilasjades. Sellega seoses saaksid kohtud spetsialiseerumist üle vaadata ning kriminaalasju võiks lahendada rohkem kohtunikke. Kui me ise arvasime, et 2008 muutub tööjõudlus suuremaks, siis 2007 aasta lõpuga on see siiski täpselt võrdne.

Olen nõus, et neli kuud on lühike aeg, aga me ei saa 2007 aastast varasemaid andmeid kasutada, kuna need ei ole just ülearu täpsed.

Amann – milline oli see eeldus, millele tuginedes jõudlus kasvama oleks pidanud?

Aavik – maksekäsusust nähtub, et nelja kuuga on väga palju asju lahendatud.

Me anname seda infot jooksvalt KHNile, et kõigil oleks kogu aeg info olemas.

Luha – kokkuvõtteid saab teha siiski poole aasta statistika põhjal. Aga kui maksekäsku lahendatakse nelja kuuga rohkem kui terve eelmine aasta, siis see on positiivne.

Kiidjärv – siit koorus välja, et ministeerium näeb, et tsiviilasjade arv väheneb ja kriminaalasjade arv suureneb. Minu viimastel andmetel on vahe ainult kaks protsenti.

Asi pole selles, et kohtunikke hakatakse ümber spetsialiseerima. Kas ei oleks aeg juba minna menetlusseadustike kallale? Me lahendame kõik kriminaalmenetluse asjad ära saalis – see on kohutav ajakulu, tohutu protokollimine. Ka katkematus printsiibiga ei muutu midagi. Ma olen kohtu esimehena selle vastu, et see vastu võetaks. Selle vastuvõtmine ei paranda olukorda. Läheme parem menetluste kallale, vaatame üle protokollimised, kas ei ole väärtedudes võimalik kirjalikke menetlusi teha jne. Siis saab vaadata, kuidas lahendamiste arv kujunema hakkab. Tsiviilasju on küll vähem, kuid nad on muutunud väga keeruliseks.

Luha – olen sellega nõus. Töökoormusmetoodika annab sellele küsimusele vastuse. Väikese hagihinna saabuvaid asju on 37-45 %.

Pilving – mida siin millega võrreldakse? Käesoleva aasta nelja kuud võrreldakse eelmise aasta nelja kuuga?

Luha – töökoormus on taandatud igakuiseks. Periood on küll sel aastal neli kuud, eelmisel aastal kuus kuud, kuid kõik on taandatud ühele kuule. Olen nõus, et septembris võib pilt hoopis teistsugune olla. Märts, aprill ja mai on kõige töökamad kuud.

Me pole varem nelja kuu statistikat teinud, seega ei olnud mul võimalik võrrelda muud kui statistilist kuu keskmist.

Pilving – kas tsiviilis on vähenenud kergemate asjade arv või raskemate asjade arv?

Luha – vähenenud on nende asjade arv, mida on võimalik esitada maksekäsuna.

Pilving – pidage selliseid asju statistika koostamisel silmas.

Rask – sügisel tahab KHN arutada põhjalikumalt kohtustatistika metoodiliste aluste küsimust. Peaks olema üks üldine dokument, millest kõik ühtemoodi aru saaksid. Selgitama, kuidas statistika ressursse mõjutab jne. Tahan Külli Luhale ja teistele töökatele ministeeriumi ametnikele jõudu soovida.

Kui saame sellise statistika, mille õigsuses keegi ei kahtle, on aeg see teema KHNi päevakorrast maha võtta.

4. Ülevaade 2008.a eelarvekärbetest ning nende mõjust I ja II astme kohtute eelarvele ning 2009.a eelarveperspektiivist ja sellega seonduvatest ettevalmistustest

Kitsing teeb ülevaate 2008 eelarvekärbetest ja 2009 aasta eelarveperspektiivist.

2008. eelarve kärped

Rask – kuna Riigikohtu esimees tegema parlamendi ees ettekande, siis kavatsen peatuda ka sellel punktil tulenevalt eelarve menetluse erakordusest kui ka põhimõttelisest küsimusest.

2008 eelarves ei tehtud kohtusüsteemis kokkuhoidu 7 % vaid 3,5 %, see on igati kiiduväärt.

Pilving – kuidas hinnata 2009 prognoosi? Peaministri aru saades on kavandatud eelarve kasv, miks siis kohtusüsteemis peaks see vähenema?

Aavik – loodetavasti ei vähenegi, aga erinevaid signaale tuleb igalt poolt. Oleme loonud kõige mustema stsenaariumi, mis võimalik. Peame olema valmis realistlikuks tulemuseks, mis meid ootab. Loodan, et kohtute baaseelarve ei ole 2009. aastal kroonigi väiksem kui 2008. aasta kärbitud eelarve.

Kui personalikulused juurde ei saa, siis tuleb selle millegi muu arvelt leida – kas nt ei saadeta enam posti välja vms.

Õigusemõistmist tuleb finantseerida. Võimalik, et tuleb teisi põhimõtteid kasutada. Aga kuni järgmise aasta eelarvet ei ole, kasutame infot, mis meil praegu on. Peame kõik valmistuma selleks, et olukord võib järgmisel aastal olla kehvem kui sel aastal.

Meie ei kirjuta kohtutele ette, kuidas oma kulused koondada, seda peab iga kohus ise tegema. Ainuke, mida meie ütleme, on see, et kui teil on täitmata ametikohti, siis ärge täitke neid. Ehk saab selleta hakkama.

Kikerpill – kuidas need RKASi kulud nii suures summas tõusevad?

Kitsing – põhimõtteliselt makstakse kõik renoveerimistööd üüri summade tõusuga kinni.

Aavik – selleks on alati ka vajadusel lisakulused. Selle taha midagi kinni ei jää. Kui see summa kasvab, kasvab selles ulatuses ka eelarve.

Kikerpill – Eesti Post on ka riigi oma ja ka sinna on kaks miljonit juurde pandud. Kuidas seda selgitada? riik võiks ju ka sealt pidurdada?

Kitsing – see on pandud selleks, et tagada töö. Meie jaoks majanduslikult rentaabel mõte ei tulnud kõne alla, kuna isikkoosseisu ei ole võimalik suurendada. Me otsime töökorralduslikke muudatusi. Nendele kuludele peaks ka AET leevendust pakkuma.

Samas maksekäsud suurendavad menetluste mahtu ja üldiselt teenuste hinnad siiski kallinevad.

Aavik – kahtlemata on ees keerulised ajad, mis nõuavad keerulisi valikuid ja otsuseid. Minu soov on see, et kohtud oleksid igaks juhul valmis mustaks stsenaariumiks.

Pärsimägi – riigilõivude tõstmisest peaks justkui 100 miljonit krooni eelarvesse laekuma. Kas selle sees on arvestatud ka menetlusabi?

Kitsing – seaduse eelnõus on selle mõju välja toodud. See võib tuua kaasa menetluskulude kasvu.

Aavik – see on kahtlemata argument järgmise aasta eelarveläbirääkimistel kohtute rahastamiseks. Kui kohtusüsteem rahastab ennast suurel määral riigilõivudega ära, siis peaks sealt ka proportsionaalselt rohkem kohtusüsteemile raha tulema.

Riigilõivude tõstmine vähendab kohtute tööd. Inimesed lähevad rohkem kompromissile.

Pärsimägi – kuskil on see õhkõrn piir, kus kohtumõistmine läheb kodanikule liiga kulukaks.

Kerstna-Vaks – kuidas te tagate, et kohtunikud enam ekspertiise ei määraks?

Aavik – see valdkond vajab ülevaatamist.

Kitsing – praegu on kehtestatud piirmäärad ning jäme ots on teenuse osutaja käes.

Meie saame seda teenuse hindade kaudu mõjutada. Seda peaksime hakkama korraldama läbi ekspertii-siinstituudi, kes hakkab ise hindasid kujundama.

Kerstna-Vaks – 12 ja rohkem miljonit kaob ära kohtunikuabide reformiga. Seda siis ei tule?

Kitsing – idee oli konsultantidest edutada inimesi kohtunikuabideks. Kohtunikuabi palk oleks olnud pool kohtuniku palgast. Meie mõte oli selline.

Kerstna-Vaks – kui raha ei saa, siis see mõte seiskub?

Aavik – me ei saa inimesi juurde võtta kui teisest küljest peaks inimesi hoopis koondama. Programm jääb seisma kui raha ei saa.

Rask – esitan KHNi liikmetele kokkuvõtte kohtute poolt tulnud vastustest.

Raski kokkuvõtte

Rask – mina toetan kõiki neid ettepanekuid midagi olulist lisamata.

Eelmisel KHNil me just arutasime, kas teatud rahasüsti andmine või hea tahte avaldusena täiendavate vahendite andmine on põhiseadusepärane. Ühel KHNil arutame – anname raha juurde ja vaatame, kuidas õigusemõistmine vilkamaks muutub ja järgmisel öeldakse, et koondame pooled sekretärid.

Mulle edastatud ettepanekud on asjakohased. Ei ole süsteemi, kust kokku hoida ei saaks, igalt poolt saab. Aga prioriteedid tuleb paika panna.

Olen kategooriliselt selle vastu, et justiitsministeerium saadab kirja välja öeldes, et teie numbrid on nüüd sellised. See on sekkumine kohtute enesekorraldusse ja selline sekkumine ei saa olla kooskõlas põhi-seadusega.

Ministri jutust sain aru, et igal juhul tuleb sekretäride palka tõsta, ükskõik kui palju neid on. Nende palk ei ole konkurentsivõimeline. Meie ei pea välja koolitama sekretäre, kes lähevad pärast advokaadibüroodesse jne.

Edasi loen, et salvestamisi ei tule. Kuidas me siis vähendame sekretäride arvu? Praegu ei asenda sekretäri miski.

Igatahes ei saa öelda direktoritele, et teie summa on selline, koondage, keda tahate.

Aavik – loomulikult on kerge sellist olukorda kritiseerida. 2009 tuleb raske aasta. See kiri, mis kohtutele saadeti märkis, et selline olukord tuleb 2009 aastaks saavutada, mitte et hakake koondama. 2008 aastaks oli palve – kui on tühjad kohad, siis paluti neid mitte täita, sellisel juhul kui realiseerub must stsenaarium, ei ole vaja kedagi koondama hakata. Kohtute esimehed paluti ka ministeeriumisse koos kohtudirektoritega seda küsimust arutama. Kohtud teevad oma ettepanekud 2. juuniks. Meie ei saa sekretäre koondada.

Mõistlik on olla valmis teatud arenguteks.

Reinsalu – ma lugesin, et kohtute haldamise nõukoja ülesanne on vastuta kohtute haldamise eest. Ja see tähendab, et õigusemõistmise kvaliteet oleks tagatud.

Küsimus – kas meil ei ole riigis täiendavaid majanduslikke vahendeid? Tegelik olukord on selline, et koalitsioonilepingu täiendavad lubadused aastaks 2009-2012 on 60 miljardit krooni. Probleem on selles, et valitsus ei ole suutnud kokku leppida, millised on kärped. Miljardite osas kärpeid tehtud ei ole, küll aga tegeletakse realselt miljonite kärpimisega. Ma ei pea realistlikuks seda, et kohtusüsteemi eelarve võiks vähendada võrreldes selle aasta nominaalsummadega pluss reaalne inflatsioon. Järgmiseks aastaks tuleb kärpida nõ puudujääk, mis on viimase nädala andmetel 12 miljardit krooni. Ega olukord ei ole ju selles, et

riik oleks täiendavate kulutuste võtmise lõpetanud. Olustik ei ole selline, et riigil ei ole raha ja me peame hakkame lugema sente kroonide asemel. Olustik on selline, et riigi poliitilise juhtkonna tasemel tuleb langetada põhimõttelised valikud – mida me peame oluliseks.

Ma leian, et tagasilangust ei peaks KHN kuidagi võimalikuks pidama.

Lugesin kohtute seadusest, et eelarve aasta keskel võib eelarvet muuta vaid lähtudes KHNi suunistest. KHN ei vastuta riigieelarve tasakaalustamise eest vaid õigusemõistmise kvaliteedi eest.

Aavik – nõus. Aga me oleme esitanud reaalsuse. Me peaksime andma omapoolse signaali, et õigusemõistmise poolt seda kärbet tegema ei peaks.

Kutsar – Tartu kohtu esimehed said ka hiljem kirja, millest jäi mulje, et raha ei ole sellepärast, et kohtunike palk peab tõusma.

Rask – me arutame ilma dokumendita küsimust, millele KHN nõusoleku andma peaks. Meile ei ole ühtegi otsust ette valmistatud.

Praegu muudetakse konkreetsete kohtute eelarveid. See ei käi asekancleri eelarvega. Meil ei ole ühtegi otsust, mida täna kohtute seaduse § 41 alusel kinnitada.

Kui KHN tahab must-valgel paberil analüüsi, kust need kärped tulevad, siis selle peavad nemad saama.

Aavik – eelarvekärped on teile esitatud. Kohtute eelarvest kärbiti 7 % asemel 0,3 %, kuskilt peab selle leidma.

Rask – minister oleks pidanud erakorralise KHNi kokku kutsuma, et seda teemat arutada. KHN ei pruugi teie poolt esitatud ettepanekutega meelsasti nõustuda.

Aavik – me oleme teinud endast parima, et kärbe võimalikult valutuna mõjuks. Mis puutub Riigikogu tegevusse, siis KHNi seisukoht ei ole Riigikogule siduv.

Rask – kui Riigikogu ei arvesta enda poolt vastuvõetud seadustega, siis on see tema enda asi. Meie peame selle aasta kärpete kohta kujundama seisukoha. Järgmise aasta põhimõtteid saame sügisel arutada.

Mina kavatsen rääkida 10. juunil sel teemal järgmist – kogu probleemi lahendus tekib hetkest, kui Eestist tekib põhiseadusele vastav ühtne kohtusüsteem. I ja II astme kohtute eelarve kujunemine konkureerib kõikide teiste justiitsvaldkonna projektidega, mis seaduseandjale ja ühiskonnale tervikuna ei anna ülevaadet, palju rahast kulub õigusemõistmisele.

Ma olen tänulik, et on arvestatud sellega, et kohtusüsteemis kärbe nii ulatuslik ei ole, aga nendel teemadel oleme rääkinud kohtunike täiskogus ja olen pidanud debatti erinevate rahandusministritega.

Hea, et rahandusminister tuli kohtunike täiskogule ja avaldas oma arvamuse, samas ei ole rahandusministeeriumis ühtegi isikut, kes valdaks kohtute temaatikat.

Ma tahan teada, kust tuleb kohtute eelarve baassumma, seda pole mulle poolteist aastat rahandusministeeriumist suudetud selgitada.

Justiitshalduspoliitika osakond on teinud endast parima, aga probleem on selles, et seadusandja tasandil ei ole võimalik välja tuua funktsioonipõhist arveldust.

Võimalik, et lahendus tuleb, kui hakkab kehtima uus kohtute seadus. Aga ministeeriumi arvamus on, et viis aastat peab samamoodi edasi minema.

Tahan ka tulude kasvul peatuda. 2002 jooksul jooksid riigilõivu läbirääkimised ummikusse. Selles delikaatses valdkonnas ei ole võimalik väga diskuteerida. See on selge õiguspoliitiline otsustus ja peab tulenema spetsialistide osavõtul. 80 krooni riigilõivu või 400 krooni kautsjonit ei vasta ei inflatsiooni ega muule tasandile. See võib olla ebapopulaarne otsus, aga lõive tuleb tõsta.

Kohtusüsteemi isetasuvusest rääkides võib väga libedale teele minna.

Mis puutub õigusemõistmise taseme langemist, tõusmist, säilimist, siis asi hakkab peale kohtunike palkadest, mis on kogu õigusemõistmise süsteemi nurgakivi, kõige tugevam vundament.

Väga selgelt tuleb välja öelda, et kohtuniku palk peab jääma seadusega reguleeritavaks. Praegune proportsioon valitsuse ja Riigikogu liikmete vahel peab säilima. Täna on see mõistlik. Poliitiku palk võib muuttuda, kuid see ei tohi mõjutada kohtunike palka.

See on põhiseaduse § 75 vastav muutmine kui külmutatakse enda, valitsuse liikmete ja kohtunike palgad teatud ajaks.

Reinsalu – koalitsioon on vastu võtnud põhimõttelise otsuse, et praeguse tahte järgi kavatakse 2009 aasta 1. jaanuarist jätta tähtajatuks palka, mis on seotud 2008 aasta viimase kvartali keskmise palgaga. Oleme õiguskantslerilt sellele palunud hinnangut 3. juuniks.

Rask – kindlasti leidub ka Riigikogus vaidlustajaid.

Teen ettepaneku 2008 aasta osas teha suulise hääletuse, kus iga KHNi liige saab öelda oma motiivid, kas selle dokumendi alusel on kärped vajalikud ja 2009 aasta osas teeme vajadusel elektroonilise või reaalse koosoleku, mille jaoks on ette valmistatud palju parem dokument.

Milline on KHNi eelseisukoht?

Aavik – me hoidsime kohtuid ja hoidsime kokku mujalt, tegu on poliitilise otsusega.

Kerstna-Vaks – mitu reaalset ametnikku on 500 000 krooni?

Kitsing – kaks konsultanti.

Aavik – meie andsime üldise suunise – kui on vaba koht, siis kaalutagu selle mittetäitmist.

Rask – füüsiliselt kedagi selle kohta pealt ära saatma ei hakata. Kui on tühi koht, siis seda mitte täita. Sellega ongi 500 000 krooni kokku hoitud.

Kiidjärv – kokkuvõtteid ise ei ole probleem, probleem on protsess.

Aavik – katsume formaalset poolt parandada. Meil oli vaja ruttu kohtuid informeerida, seetõttu läkski selline kiri välja. Samas pole riigieelarve veel kinnitatudki.

Rask – kas kõik kohtu esimehed on Donaldiga ühte meelt? Tegelikud kärped õigusemõistmist ei takista?

Pilving – kas õigusemõistmine on võimalik tagada ka ilma igasuguse reservita?

Kikerpill – igal kohtul on erinevad võimalused. Meie leiame raha, meie oleme arutanud ja oleme oma riigi kodanikud lõpuks. Kui jätta välja punkt nagu kohtunike palkade tõttu peaksime teisi personalikulusid kokku võtma, siis leian, et see on mõistlik dokument.

Aavik – see dokument oli ametkondlikuks kasutamiseks mõeldud.

Rask – kas see, mida Donald sõnastas ja Rubo täiendas, on teiste esimeeste seisukoht?

Kerstna-Vaks – kui peaks kohtunikuna otsustama, siis menetluslik pool välistaks otsuseküpse. Aga kuulates esimehi, kes peavad seda täitma, olen nõus.

Parrest – menetlusliku poole pealt ei oska õiguskantsleri seisukohta öelda. Ühtin eelkõnelejate seisukohadega.

Pilving – ei ole veendunud, et õigusemõistmine saab piisavalt toimuda. Eelkõige teeb mulle muret kogu reservi mahavõtmine. Praeguse selgituse juures ei ole nõus.

Reinola – kaldun „jah-i” poole rohkem, sest Rubo ja Donald on nii rääkinud. Kui juhid on nõus, siis mina olen nõus.

Jöks – see tabel on arusaadav, aga ta tuli natuke hilja, oleks võinud varem tulla. 2008 osas olen kujundamise põhimõtetega nõus. Kas see läheb täpselt nii kohtumajade vahel proportsionaalselt jagamisele, seda on võimalik arutada.

Pärsimägi – jah.

Reinsalu – arvestades, et kärbe on mõjutu, siis ei ole ma selle vastu. Leian aga seda, et KHN võiks põhimõtteliselt eitava seisukoha võtta eelarveaasta käigus tehtavate muudatuste osas. Jah, toetan kärbet.

Rask – ma arvan, et kärbe on materiaalselt sensitiivne. Toetan põhimõtete ja materjalide alusel seda, et KHN annaks oma seisukoha või nõusolek kärpimise põhimõtete kohta.

Hääletustulemused:

poolt : 6

vastu: 1

erapooletuid ei ole.

OTSUS: KHN on märgitud kärpmete tegemise poolt.

Jöks – kas me 2009 eelarveperspektiivi osas võiksime midagi otsustada?

Rask – mul on ettepanek, et 2009 aasta eelarve baasnumbrite ja muu selgumisel valmistab ministeerium meile materjali ja saadab selle kõikidele KHNi liikmetele aegsasti välja, et oma seisukoht kujundada. Vastavalt vajadusele teeme juunis või millal iganes elektroonilise või füüsilise KHNi istungi.

Jöks – ma loodan, et ministeerium peab eelarvega seoses silmas seda, mida siin täna räägiti.

Kiidjärv – esimeeste ees on ikkagi probleem. Meile on ministeeriumi poolt välja pakutud, et me ütleksime oma seisukohad. Mina oma kirjas ütlesin, et ei oska 2009 aasta kohta midagi öelda, kuna ühtegi arvu ei ole. Mida me siis 2. juunil siin ministeeriumis teeme? Ma ei saa praegu ka koondamiste seisukohalt midagi öelda.

Aavik – meie eesmärk ei ole teilt raha ära võtta, vaid see, et te põhjalikult ennast sügiseseks eelarveläbirääkimiseks ette valmistaksite.

Kiidjärv – meil on praegu väga hästi töötav süsteem, meil ei ole kuskilt kokku võtta. Me ei tööta vastu.

Aavik – arvestame sellega, et eelarve on selle aastaga võrdne, arvestades kohtunike palkadega.

Rask – sellise raha eest paremat õigusemõistmist ei saa.

Pilving – ma kardan, et sama headki ei saa.

5. Viru RKK likvideerimisega seotud rakendusküsimused (Viru MK, Tartu Ringkonna-kohtu ja Tallinna Ringkonnakohtu kohtade jaotus ja arv)

Lauri teeb kokkuvõtte.

Lauri – oleme materjalid ette saatnud, andnud kaks alternatiivi.

Aavik – plaan näeb ette, et Viru Maakohtunike arv suureneb kahe kohtuniku võrra. Samas puudub iga-sugune objektiivne vajadus neid kohti juurde teha.

Selle tõttu on ka säte ajutisuse kohta. See ei tähenda ajutist kohtunikku, vaid kohtunik on ikka päris.

Rask – analüüs on vajalik, aga me ei saa pensionileminekut ennustada.

Me oleme seda teemat varemgi arutanud. Kõigepealt tuleb uued ametikohad luua, sõlmküsimused on, millistesse kohtumajadesse need luuakse. See tuleb KHNis otsustada. Edaspidist võtame sammhaaval.

Kas KHNi liikmed on selliste kohtade jagamisega nõus – Tartus 14 kohtunikuga ringkonnakohus, Viru Maakohtusse läheb kaks kohtunikku ja Tallinna ringkonnakohus saab ühe koha juurde?

KHNi liikmed on nõus, et see on hea lahendus.

Rask – järgmine otsustus – kui üldse ringkonnakohtus keegi kuhugi kulgeb, siis kes ja millisesse kohtu-majja. Üks on see, kuhu kohtunik on öelnud, et ta minna tahab, teine on õigusemõistmise huvid.

Siin on KHNile antud kaks alternatiivi – kas KHNi liikmed toetavad põhivarianti või alternatiivvarianti.

Kerstna-Vaks – minu poole on isiklikult pöördunud kohtunikud, kes väidavad, et oma kõige halvemates unenägudeski ei ole nad ette kujutanud, et nad saadetakse Narva. Ühele kohtunikule lubati, et ta jääb Jõhvi. Kaaludes õigusemõistmise ja kohtunike isiklike huvisid, olen mina kindlalt kohtunike isiklike huvide poolt. Lõppkokkuvõttes on üldkogu igal juhul tööjaotusplaanis võimalik asjaoludega arvestada.

Mina toetan ettepanekut Jõhvi 9 kohtunikku.

Parrest – erapooletu.

Pilving – kiidan eeltööd selle punkti osas. See ei tähenda küll, et mu jaoks kõik selge oleks. Kas anti lubadus või ei antud?

Aavik – kellelegi ei ole kohtumaja osas konkreetseid lubadusi antud. Me andsime võimaluse valida ko-hus, mitte kohtumaja.

Pilving – kas saaks teha kompromissi, et üks kohtunikust läheb Jõhvi asemel Kohtla-Järvele? Siis ei peaks elukohta muutma.

Aavik – tegu on juhtimisotsusega, siin ei saa kompromissi teha.

Pilving – tavaolukorras juhindusin õigusemõistmise huvidest. Arvestada tuleb aga, kust need kaks koh-ta tulevad – ringkonnakohtu likvideerimisest. Kogu koha andmise mõte on tagada kohtunikele „pehme maandumine”. Pean jääma kindlaks sellele eesmärgile ja sellega seoses pooldan esimest ettepanekut.

Reinola – me räägime õigusemõistmise toimimisest, olen lugenud ka esimehe põhjendusi. Õigusemõist-mise huvi kaalub kohtuniku huvi üles. Pooldan varianti 2.

Jöks – õigusemõistmise huvid ei kannata ka siis, kui toetada varianti 1. Koht on küll Jõhvi kohtumajas, aga kohtumajas saab ka Narva asju arutada. Pooldan varianti 1.

Pärsimägi – Ivo ja Henu põhjendustel variant 1.

Reinsalu – toetan varianti 1.

Rask – kohut juhib kohtu esimees. KHN on võtnud ametiühingu positsiooni. Pooldan varianti 2.

Hääletustulemused:

variant 1 – poolt 5

variant 2 – poolt 1

erapooletu – 1.

KHN seisukoht: anda nõusolek ministri määrusele, millega jaotatakse Viru Ringkonnakohtu likvi-deerimisega tekkivad kohtunikukohad järgmiselt: Tartu Ringkonnakohus – 4 kohta, Tallinna Ring-konnakohus – 1 koht, Viru Maakohus 2 kohta Jõhvi kohtumajja.

6. Kohute seaduse muudatused: rahvakohtunike instituudi kaotamine ja menetlus-posti registreerimise reguleerimise küsimus

Lauri – tegemist on ministeeriumi esialgse eelnõuvariandiga, mille mõte on ka kriminaalmenetluses kao-tada rahvakohtuniku instituut. Seletuskirjas on meie põhjendused toodud.

Aavik – põhiseaduslikkust ei ole süvaanalüüsitud.

Rask – jätame põhiseaduse praegu rahule. Selle võib seletuskirjas ära märkida, kuid liigselt ei tasu sellel peatuda.

Kui te selle seadusega Riigikogusse lähete, siis ei lähe see seal läbi. See on väga kõrk ja kuri seletuskiri. Ravige ja pehmedage seada seletuskirja.

Pilving – mul pole midagi selle kooskõlatamise vastu, aga põhjenduste peale soovitan mõelda. Kogu-konna kaasamine õigusemõistmisesse kuulub Euroopa õigusruumi juurde ajalooliselt. See on üks puute-

punkt, kus rahvas puutub kokku riigivõimuga. Kui me selle ära võtame, on see järjekordne piisk võõrandumise karikas. Kas kokkuhoid väärib seda? Kvaliteeditõstmisesse mul ka suuremat usku ei ole. Et see reform avalikkuse suurt meelepaha ei tekita, on ilmselt õige, aga meelepaha ja kibestumine võib käärima jääda. Soovitan seletuskirja rohkem läbi mõelda.

Jõks – õigusemõistmise kvaliteeti rahvakohtunikud alla ei kisu. Otsuse kvaliteet ei sõltu rahvakohtunikust.

Mis saab kriminaalasjadest. Kas kohtunik jääb üksi õigust mõistma või saab kedagi juurde võtta?

Lauri – meie ettepanek on kaaluda võimalust lahendada asju kolmest kohtunikust koosnevas koosseisus. Kriminaalpoliitika osakond meie sellist mõtet ei toetanud. Praegu jäigi variant, et kohtunik mõistab kohut üksi. Praegu on kolmeliikmeline koosseis vaid maffiaasjades.

Kiidjärv – miks ei võiks kolm kohtunikku koosseisus olla? Ühe inimese otsus teine eluks ajaks kinni panna...

Kutsar – samas maksuasju ahendab kolm kohtunikku.

Aavik – me kaalume seda. Lahendi kvaliteedile ta mõju ei avalda, küll aga õigusemõistmise toimimisele. Meil on mitmeid näiteid, kuidas rahvakohtunikud on õigusemõistmist takistanud.

Rask – kas minna seda teed, et rahvakohtunikud oleksid eriala valdavad (raamatupidajad, kes iganes) inimesed, kellele makstakse kinni töölt eemalviibitud aeg.

Kerstna-Vaks – mina ei toeta seda, et kriminaalkohtunik jäetakse üksi. Olles aastaid töötanud kriminaalkohtunikuna, leian, et kolmeses koosseisus on parem töötada küll. Rahvakohtunikud ei sega midagi. Vastutustundetud inimesed tuleks välistada. Tuleks kaaluda, kuidas nende töövõimekust ja kompetentsi tõsta. Kuhu meil nii kiire nende eemaldamisega?

Aavik – saame ka nii teemaga edasi minna, et arutada, kas kriminaalkohtunikud võiksid asjasse kaasata ka teisi kohtunikke nagu halduskohus.

Pilving – Euroopas oli suur probleem selgitada, et meil on üheliikmelised koosseisud, sealt taheti kohustuslikult kolmeliikmeliseks teha ja vaid teatud seaduslikel tingimustel võib vaid üks kohtunik asja arutada.

Rask – eelnõu ei ole piisavalt küps, et seda kooskõlastusele saata. Aga esimene samm on tehtud.

Maksuritegude puhul peaks koosseisu kuuluma nii kriminaalkohtunik kui halduskohtunik. Siin tuleb arutada, kuidas ühe kohtu kohtunike teise kohtusse kaasata.

Kas KHN annab põhimõttelise nõusoleku teemaga jätkamiseks andes märgitud näpunäiteid?

Teema on väärt, et sellega edasi töötada ja võtame selle teadmiseks ja sõnastame selle nii, et kooskõlastamise suunas võiks edasi töötada.

Seletuskirja p 3.2 – pange kodaniku privaatsuse kaitse esimesele kohale. Seletuskiri on praegu nii provokatiivne, et ajab harja punaseks.

Aavik – teeme elektroonilise kooskõlastuse siis.

Kiidjärv – küsida tuleks ka kohtunikukonna arvamust.

7. Ülevaade Riigikohtu esimehe 10. juuni 2008 ettekandest parlamendile

Rask – osa ettekandest olen ma juba teiste teemade all rääkinud.

Kavatsen rääkida karistusõigusest. Karistusõiguse valdkonnas soovin peatuda sellel, et ülekriminaliseerimise tendents on vähenenud, aga võiks veel edasi minna. Peamiseks probleemiks on KarSis kiirete ja kergekäeliste muudatuste tegemine. Kord on üks tegu väärtegu, siis kuritegu, siis jälle väärtegu. Kõik toimub kampaaniakorras, seda ei suudeta jälgida. Mis autoriteedist me siis siin räägime.

Kindlasti tahan peatuda ühel teemal, mille üle Riigikohtu üldkogu väga põhjalikult arutles – see on rakendussätete olemasolu või puudumine seaduse vastuvõtmisel. Siin konkureerib kaks koolkonda.

Kriminaalkolleegium soovib mul peatuda liitkaristuse korral, mis vajab tõsist läbimõtlemist ja läbitöötamist vajab tsiviilhagi instituut kriminaalmenetluses. Siin on rida drastilisi näiteid, kuidas õigusemõistjad ei saa asjadest ühtemoodi aru.

Samuti väärteomenetluse osas pean keskseks teemaks tõendite kogumised. Võõrteomenetlus viitab kriminaalmenetluse seadustikule, mis aga alati ei sobi.

Kui teil on mõtteid, mida peaks veel käsitlema, siis andke sellest mulle või Mari-Liisile teada.

8. Kohtute töökorralduse uuringu tellimise eesmärgi, sihtgrupi kooskõlastamine

Lipstok teeb lühikokkuvõtte teemast.

uuringu korraldamine

Lipstok – kas KHN annab volituse moodustada nimetatud komisjon. Komisjon teeb KHNile ka ettekande.

Rask – juhtrühma kutsutakse liikmeid kõikidest kohtuastmetest ja kohtunike ühingust.

KHNi liikmed on komisjoni moodustamisega nõus.

9. Järgmise KHNi istungi aja määramine

Järgmine kohtute haldamise nõukoja istung toimub 18.-19. septembril 2008, koht täpsustatakse.

Märt Rask
Juhataja

Kristel Laurson
Protokollija